18/06/2021

Η προσφορά του Λυκούργου Αγγελόπουλου στην πατρίδα του την Ηλεία

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ηλείας

Στις 18 Μαΐου 2021 συμπληρώθηκαν επτά έτη από την προς Κύριον εκδημία του μεγάλου δάσκαλου μας και Άρχοντος Πρωτοψάλτου της Αγιωτάτης Αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως Λυκούργου Αγγελόπουλου († 18 Μαΐου 2014). Γι΄ αυτό κι εμείς θεωρήσαμε επιτακτικό χρέος τιμής και μνήμης προς το μεγάλο αυτό Ηλείο δάσκαλο της τέχνης του Ιερού Δαμασκηνού να αναδείξουμε όχι τόσο το πολυσχιδές έργο του στη βυζαντινή μας μουσική κάτι που έχουν με ζήλο και μεγάλη ευστοχία πράξει άλλοι προ εμού αλλά κυρίως για να πληροφορήσουμε το ευρύ κοινό για τη θυσιαστική του διακονία στη γενέτειρά του, την Ηλεία μας, κατά την αποστολική προτροπή «τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον».

Όλοι, πλέον, γνωρίζουν και αναγνωρίζουν ότι ο Λυκούργος Αγγελόπουλος προσέφερε την ίδια του τη ζωή στην Εκκλησία του Χριστού, συμβάλλοντας καθοριστικά με τις γνώσεις και την εργατικότητα του στη διάσωση και διάδοση

της ορθοδοξολατρευτικής μας μουσικής, όχι μόνο ανά την Ελληνική Επικράτεια, αλλά και ανά την υφήλιο κυριολεκτικά. Λίγοι, όμως, γνωρίζουν την ανιδιοτελή του προσφορά στην πατρίδα που τον γέννησε, την Ηλεία, κατά τα τελευταία έτη της ζωής του. Αυτό το ιερό χρέος θα πράξουμε εμείς, μέσα απ΄ αυτές τις γραμμές, εις μνημόσυνόν του.

Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος γεννήθηκε στον Πύργο της Ηλείας στις 21 Σεπτεμβρίου του 1941, όπου και έζησε τα παιδικά του χρόνια, μαζί με τους γονείς και τα αδέλφια του. Ο πατέρας του, Αντώνιος Αγγελόπουλος, υπήρξε τραπεζικός υπάλληλος και με την μητέρα του Ελένη απέκτησαν τέσσερα παιδιά, με πρώτο τον Λυκούργο, έπειτα την Αλεξάνδρα (Σάσα), η οποία υπήρξε πολιτικός μηχανικός της Εμπορικής Τράπεζας, τον Αναστάση (Τάσο), ο οποίος εργάστηκε ως ηλεκτρολόγος μηχανικός στη Philips και τον Άγγελο, ο οποίος εργάστηκε για πολλά χρόνια ως αρχιτέκτονας στην Ιταλία.

Η πρώτη κατοικία της οικογένειας, όπως ο ίδιος μας έλεγε, ήταν απέναντι ακριβώς από το Μητροπολιτικό Μέγαρο του Πύργο, όπου εκεί, μικρό παιδί ο Λυκούργος έβγαινε στο μπαλκόνι του σπιτιού τους και έβλεπε τον σεβάσμιο στη μορφή και αρχοντικό στο παράστημα, λόγιο και καλλικέλαδο Μητροπολίτη Ηλείας Αντώνιο Πολίτη2 (1922 – 1945).

Μεγαλώνοντας, μαζί με τα αδέλφια του θα παρακολουθήσουν τα εγκύκλια μαθήματα στη γενέτειρά τους, τον Πύργο, όπου και η εστία της οικογένειας, από τα οποία μαθητικά χρόνια ο σεβαστός δάσκαλός θα κρατήσει έως το τέλος της ζωής του όμορφες και ανέμελες αναμνήσεις. Η μητέρα του μεγάλωσε τα παιδιά της με πολύ αγάπη και φυσικά ζήλο για την Εκκλησία και την πατρίδα μας. Αυτήν την υπέρμετρη αγάπη της είδαμε με τα μάτια μας να της την ανταποδίδουν πολλαπλάσια όλα τα παιδιά της, όταν εκείνη μεγάλωσε. Ο σεβασμός προς την μητέρα τους και η απόλυτη αφοσίωση τους σε αυτήν έχουν για πάντα μείνει χαραγμένα στη μνήμη μας.

Τα πρώτα του μαθήματα στη βυζαντινή μουσική ο μικρός Λυκούργος θα τα διδαχθεί στον Πύργο, και μάλιστα δίπλα στο θείο του (αδελφό του πατέρα του), Τάκη Αγγελόπουλο (1898-1987)3 περιώνυμο Πρωτοψάλτη του Μητροπολιτικού Ναού του Αγίου Νικολάου του Πύργου.4 Την εποχή αυτή η πόλη του Πύργου υπήρξε κοιτίδα της ψαλτικής τέχνης, αφού, εκτός από τον μετέπειτα Άρχοντα Πρωτοψάλτη Αθανάσιο Καραμάνη5 ο οποίος έψαλε στον διπλανό μεγαλοπρεπή Ι. Ν. του Αγ. Αθανασίου στον Πύργο, συχνά επισκέπτονταν και έψαλαν στην περιοχή αυτή κι άλλοι επιφανείς Πρωτοψάλτες και Μουσικοδιδάσκαλοι, όπως ο Άρχων Πρωτοψάλτης της Μ.τ.Χ.Ε. Θρασύβουλος Στανίτσας6 ο Χαρίλαος Ταλιαδώρος7 ο Αθανάσιος Παναγιωτίδης8 κ.α. Στο δεξιό αναλόγιο του Αγ. Νικολάου ο Λυκούργος

θα ψάλει τους πρώτους του ύμνους, ως νεαρός μαθητής, με την καθοδήγηση και επίβλεψη του θείου του, δίπλα στον οποίο θα διδαχθεί τα πρώτα του, μα σημαντικά και καθοριστικά για το μέλλον του, μαθήματα στη βυζαντινή μας μουσική.

Ο θείος του υπήρξε ο άνθρωπος που όχι μόνο τον εισήγαγε στη θεία τέχνη της ψαλτικής, αλλά κυρίως του μεταλαμπάδευσε το θείο έρωτα γι΄ αυτήν, κάτι που θα τον στιγματίσει ολοκληρωτικά για όλη τη μετέπειτα ζωή και σταδιοδρομία του. Στον Πύργο τελείωσε τόσο το Δημοτικό σχολείο όσο και το Γυμνάσιο, δίπλα σε αγαπημένα και (φυσικά κάποια) συγγενικά του πρόσωπα, εκ των οποίων σήμερα δυστυχώς δεν υπάρχει κανένας εν ζωή. Η τελευταία εν ζωή συγγενής του ήταν η θεία του Γεωργία, συνταξιούχος δασκάλα, η οποία έφυγε πριν 12-15 χρόνια και την οποία συνόδευσαν στην τελευταία της κατοικία στο κοιμητήριο του Πύργου ο Λυκούργος, με τη μητέρα και τα αδέλφια του.

Όταν ο Λυκούργος τελείωσε το επτατάξιο τότε Γυμνάσιο Αρρένων του Πύργου, η οικογένειά του μετακόμισε στην Αθήνα, όπου όλα τα αδέλφια πήγαν για τις σπουδές τους, με τον Λυκούργο να σπουδάζει στη Νομική Σχολή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ΄ όπου πήρε και το πτυχίο του δικηγόρου. Με τη δικηγορία ασχολήθηκε ελάχιστα στα πρώτα του βήματα, αφού αμέσως κατάλαβε ότι ο ίδιος ήταν προορισμένος να διακονήσει τη βυζαντινή μας μουσική και όχι τη νομική επιστήμη. Κατά την περίοδο των σπουδών και μετά από αυτές, συνεχίζει τις σπουδές του στη βυζαντινή μουσική, πλησίον του Λαμπαδαρίου του Καθεδρικού Ναού των Αθηνών Ευάγγελου Τζελά9, συμμετέχοντας επίσης στο βυζαντινό χορό του, ως δεύτερος στην τάξη του χορού αυτού και προοριζόμενος μάλιστα για διάδοχός του.

Σταθμός, ωστόσο, για την περαιτέρω ζωή και τη μουσική εξέλιξή του στη βυζαντινή μουσική υπήρξε η συνάντηση και μαθητεία του δίπλα στον μεγάλο δάσκαλο και συμπατριώτη μας Σίμωνα Καρά10 κατά τα έτη 1971 έως 1982 και στο φερώνυμο Σύλλογο προς Διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής11 του ιδίου. Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος έλαβε το δίπλωμα του στη βυζαντινή μουσική από το Μακεδονικό Ωδείο της Θεσσαλονίκης και όχι από κάποιο ωδείο των Αθηνών, γιατί, όπως ο ίδιος έλεγε, ο δάσκαλός του Σίμων Καράς, δεν ήθελε οι μαθητές του να έχουν καμία σχέση με τα ωδεία των Αθηνών και άλλων πόλεων της εποχής, όπου η βυζαντινή μουσική διδασκόταν κατά κόρον με το πιάνο. Αυτό τον ανάγκασε να ανέβει κρυφά από τον Σ. Καρά στη Θεσσαλονίκη, να έλθει σε επαφή με τον Άρχοντα Μουσικοδιδάσκαλο της Μ. τ. Χ. Ε. Δημήτριο Σουρλατζή12 και πλησίον του να λάβει έναν αναγνωρισμένο τίτλο σπουδών στη βυζαντινή μας μουσική. Αυτή του η ενέργεια τον δικαίωσε απόλυτα, διότι κατάφερε μέσα από τα ωδεία να διδάξει και να αναδείξει τη μέθοδο διδασκαλίας του δασκάλου του, μυώντας στην τέχνη και επιστήμη της εκκλησιαστικής μας μουσικής χιλιάδες Ελλήνων και ξένων

μαθητών και μαθητριών.

Προείδε ότι η επιστήμη και τέχνη της μουσικής δεν μπορεί να είναι υπόθεση μιας κλειστής κάστας μουσικόφιλων, όπως ήθελε ο δάσκαλός του Σ. Καράς, και έτσι με σθένος και διορατικότητα αποφάσισε να θεραπεύσει την ανάγκη της επίσημης διάδοσης και διάσωσης της βυζαντινής μας μουσικής κληρονομιάς, μέσω της επισήμου πολιτείας και των αναγνωρισμένων ιδρυμάτων της.

Από το 1971 έως το 1982 ψάλλει ως Πρωτοψάλτης στον Ι. Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου Κυνοσάργους, ενώ το 1982 αναλαμβάνει το δεξιό αναλόγιο της πρώτης Μητρόπολης των Αθηνών, της Αγίας Ειρήνης στην οδό Αιόλου, όπου ψάλλει έως της κοιμήσεώς του, το 2014. Εκεί, «αποκαθιστά τη μουσική εκτροπή της πολυφωνίας με τη δημιουργία βυζαντινών χορών»13, καθιστώντας πλέον τα αναλόγια της Αγίας Ειρήνης φυτώρια μαθητείας και εκπαίδευσης νέων και παραδοσιακών Ιεροψαλτών.

Μετά από διπλωματικές εξετάσεις, με τον Σεβ. Μητροπολίτη Ηλείας κ. Γερμανό (1999)

Το 1977 εμπνέεται και ιδρύει την **Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία** (ΕΛΒΥΧ) η οποία έμελε να γίνει συνώνυμη του όρου βυζαντινή μουσική παγκοσμίως, συνάμα δε να αποκαθάρει από κάθε τι το οθνείο[14] και ξένο το βυζαντινό μουσικό χορό. Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι ο Λυκούργος Αγγελόπουλος ανέδειξε την Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία και αυτή με τη σειρά της το Λυκούργο Αγγελόπουλο. Υπήρξε επί τέσσερες δεκαετίες η χορωδία – σύμβολο της Ορθοδόξου Εκκλησίας ανά τον κόσμο, πραγματοποιώντας πάνω από 1500 συναυλίες[15] εμφανίσεις και λειτουργίες, από την Αμερική και τη Ρωσία έως τη Φινλανδία και την Αίγυπτο. Εκτός από τις εμφανίσεις της σε πάνω από 80 χώρες[16] ανά τον κόσμο, η Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία, υπό τη διεύθυνση του Λ. Αγγελόπουλου, πραγματοποίησε ηχογραφήσεις στους μεγαλύτερους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς της Ευρώπης, εξέδωσε περισσότερες από τριάντα κασέτες και δίσκους ακτίνας (CD) βυζαντινής μουσικής, συμμετέχοντας σε διεθνή συνέδρια και μουσικές διοργανώσεις.

Ο Λ. Αγγελόπουλος και οι μαθητές – συνεργάτες του στην ΕΛΒΥΧ εργάστηκαν με επιμονή και επιστημονική κατάρτιση, καταφέρνοντας υψηλής ποιότητας και απαιτήσεων ερμηνεία των ύμνων παλαιοτέρων και νεοτέρων συνθετών της εκκλησιαστικής μας μουσικής και όχι μόνο. Κατόρθωσε να βάλει τη βυζαντινή μουσική στον παγκόσμιο χάρτη του πολιτισμού και να την εισαγάγει στα παγκόσμια μουσικολογικά «σαλόνια»[17] ενώ ο ίδιος υπήρξε έως το τέλος της ζωής του φιλακόλουθος και φιλομόναχος. Υπήρξε, επίσης, μέλος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής του ΥΠΕΠΘ από το 1998 έως και το 2005, πρόεδρος του ΚΣΥΜΕ και ιδρυτικό μέλος της «Χάρτας του Ρήγα».

Ο Λ. Αγγελόπουλος ήταν πολυπράγμων και πολύτροπος, καταλείποντας σε όλους μας μια τεράστια σε όγκο και πνευματική αξία παρακαταθήκη. Εργασιομανής και με πνεύμα ανήσυχο, δεν επέτρεπε «*ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς (του) καὶ τοῖς βλεφάροις (του) νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις (του)*»[18]. Ήταν τόσα πολλά που ήθελε να κάνει, που – προκειμένου να εργαστεί περισσότερο – πολλές νύχτες δεν ξάπλωνε στο κρεβάτι του για να ξεκουραστεί αλλά συνέχιζε να εργάζεται στο γραφείο του, με μικρά διαστήματα ύπνου επάνω στα χαρτιά του.

Παρόλες, όμως, τις διεθνείς υποχρεώσεις του, ο Λυκούργος ποτέ δεν ξέχασε την αγαπημένη του Ηλεία και τον μοναδικό γι΄ αυτόν Πύργο. Όσο μεγάλωνε τόσο του έλειπε περισσότερο η πατρίδα του. Πολλές φορές, μάλιστα, σε συναντήσεις που είχε στην Αθήνα και αλλού με τον Σεβ. Μητροπολίτη μας κ.κ. Γερμανό τον Β΄, του μιλούσε για αυτήν του την αγάπη και την ολόθερμη διάθεσή του να βοηθήσει την Ηλεία μας, με όποιον τρόπο μπορούσε. Τον προέτρεπε συχνά να του στέλνει παιδιά από την Ηλεία να σπουδάσουν τη βυζαντινή μουσική δίπλα του στην Αθήνα και

μάλιστα αφιλοκερδώς.

foto_03

Image not found or type unknown

Με τον κ. Γεώργιο Παπαγεωργίου, νυν καλλιτεχνικό Δ/ντη της Σχολής.

Οι συνθήκες ωστόσο γι΄ αυτήν την συνεργασία ωρίμασαν, όταν ήλθε η ώρα να αναγνωριστεί ως επίσημο ίδρυμα από το Υπουργείο Πολιτισμού η σχολή της βυζαντινής μουσικής της Ι. Μ. Ηλείας, περί τα μέσα της δεκαετίας του 2000. Η σχολή αυτή λειτουργούσε χωρίς επίσημη αναγνώριση από κάποιον κρατικό φορέα, αλλά με πλούσιο και καρποφόρο έργο από το 1977, αρχικά με έδρα το χωριό Αγ. Ιωάννη του Πύργου και πρώτο της δάσκαλο τον καλλικέλαδο καθηγητή της βυζαντινής μας μουσικής και θεολόγο π. Αλέξιο Αναγνωστόπουλο, ο οποίος για δυο περίπου χρόνια προσπάθησε και έβαλε τα θεμέλια για την πλούσια και καρποφόρα πορεία της. Το 1979, η έδρα της σχολής μεταφέρεται στην αίθουσα της Αποστολικής Διακονίας, απέναντι από τον Μητροπολιτικό Ναό και ως νέος της δάσκαλος αναλαμβάνει ο νυν Πρωτοψάλτης του Μητροπολιτικού Ναού του Πύργου κ. Άγγελος Κούνας, ο οποίος με την εργατικότητα, τη συνέπεια και κυρίως την μεταδοτικότητα που είχε ως δάσκαλος, καταφέρνει να αναδείξει νέο και πλούσιο φυτώριο ιεροψαλτών, γεμίζοντας τα αναλόγια της Ηλείας με κατηρτισμένους, σεμνοπρεπείς και νέους στην ηλικία και το φρόνημα ιεροψάλτες. Από το 1988 τη σχολή αναλαμβάνει ο Λαμπαδάριος του Μητροπολιτικού μας Ναού και νυν Καλλιτεχνικός Δ/ντης της σχολής κ. Γεώργιος Παπαγεωργίου, μαθητής και αυτός της σχολής της Μητροπόλεώς μας, όπως και όλοι οι άλλοι δάσκαλοι που κατά καιρούς δίδαξαν και διδάσκουν στη σχολή αυτή.

Περί το 1992-1993, όταν αρχίζουν οι διεργασίες για την αναγνώριση της σχολής από το Υπουργείο Πολιτισμού, ως επισήμου ιδρύματος πλέον, δύο ήταν τα πιο σημαντικά προβλήματα που συνάντησαν ο Μητροπολίτης μας με τον δάσκαλο της

σχολής Γ. Παπαγεωργίου. Το πρώτο είχε να κάνει με τις διεργασίες για την αναγνώριση και την μεγάλη γραφειοκρατία που ταλανίζει κάθε νέα προσπάθεια στον τόπο μας και το δεύτερο με την υψηλή αμοιβή που ζητούσαν περιώνυμοι Πρωτοψάλτες και Μουσικοδιδάσκαλοι για να αναλάβουν την καλλιτεχνική διεύθυνσής της. Και στα δυο αυτά προβλήματα τη λύση την έδωσε ο Λυκούργος. Στο πρώτο πρόβλημα βοήθησε με τις πολλές και υψηλές γνωριμίες του στα Υπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού, στα οποία έτρεξε μαζί με τον κ. Παπαγεωργίου, τακτοποιώντας όλες τις γραφειοκρατικές αγκυλώσεις και στο δεύτερο προσφέροντας ο ίδιος τον εαυτό του για Καλλιτεχνικό Δ/ντή της σχολής και μάλιστα χωρίς καμία αντιμισθία. Έτσι κατάφεραν να βρουν τη λύση τους και τα δυο εμπόδια και να αναγνωριστεί επιτέλους η σχολή της βυζαντινής μουσικής της Ι. Μ. Ηλείας το 1994 και ο ίδιος να αναλάβει την Καλλιτεχνική Διεύθυνσή της με την 9906/6-2-1995 απόφαση του Υπ. Πολιτισμού. Από αυτή τη θέση ο Λυκούργος διακόνησε την ιδιαίτερη πατρίδα του έως και τις 30 Αυγούστου του 2013, οπότε και λόγω της ασθένειάς του υποβάλει την παραίτησή του, η οποία γίνεται αποδεκτή από το Υπ. Πολιτισμού στις 24 Σεπτεμβρίου του ιδίου έτους.

foto_04

Image not found or type unknown

Μετά από διπλωματικές εξετάσεις, με μέλη της επιτροπής και καθηγητές της Σχολής (1999)

Η πρώτη επαφή του Λυκούργου με τον ψαλτικό κόσμο και τους δασκάλους της σχολής βυζαντινής μουσικής της Μητροπόλεώς μας δεν ήταν ούτε ολόθερμη, ούτε ενθουσιώδης. Και αυτό, διότι ο Αγγελόπουλος ήταν το «μαύρο πρόβατο» της ψαλτικής κοινότητας, επί πολλές δεκαετίες. Ο «διαφθορέας της παραδόσεως και του βυζαντινού ήθους και ύφους της μουσικής μας». Αυτό γνωρίζαμε κι εμείς εδώ για τον Αγγελόπουλο, κάτι που δυστυχώς δυσκόλεψε κάποιους να τον πλησιάσουν και να ωφεληθούν τα μέγιστα απ΄ αυτόν. Έτσι τον έβλεπα κι εγώ στην αρχή, διότι θεωρούσα τον εαυτό μου έναν κρίκο της παραδόσεως και του πατριαρχικού ύφους, ως μαθητής των περιωνύμων Αρχόντων Μουσικοδιδασκάλων της Μ.τ.Χ.Ε. Αβρ. Ευθυμιάδη και Γεωργ. Τσατσαρώνη κ.α. Ο Αγγελόπουλος, όμως, αν και γνώριζε και εισέπραττε από πολλούς την απόρριψη και την αμφισβήτηση, προσπαθούσε πάντα

με αγάπη και με την παιδική ψυχική καθαρότητα, που τον διέκρινε, να μην τα εκλαμβάνει αυτά, παραμερίζοντας κάθε εμπόδιο και αμφιβολία, κοιτάζοντας το μέλλον με αισιοδοξία για την πρόοδο και την προκοπή όλων.

Κατά τα 19 χρόνια της εδώ καρποφόρας διακονίας του, όλοι, από τον Μητροπολίτη έως και τον τελευταίο μαθητή της σχολής, έχουν να καταμαρτυρήσουν έναν καλό λόγο για τοn Λυκούργο˙ τον καλλιτεχνικό δ/ντή, το δάσκαλο, το συνάδελφο, τον πατέρα, το φίλο, τον συμπατριώτη. Υπήρξε πάντα ανιδιοτελής και ταπεινός. Ποτέ δεν δέχθηκε κάποια αμοιβή από τη σχολή, ούτε ως Δ/ντής της, ούτε ως Πρόεδρος των Επιτροπών Εξετάσεων, ούτε καν τα έξοδα των μετακινήσεών του. Φρόντιζε πάντα να τακτοποιούνται οικονομικά και ηθικά όλοι οι συνεργάτες του, εξεταστές και δάσκαλοι, ενώ για τον εαυτό του η μόνη ανταμοιβή ήταν η πρόοδος των μαθητών της σχολής και η προκοπή του τόπου του. Ζούσε για τη μουσική και την Εκκλησία του Χριστού και όχι από αυτήν. Από τη διακονία του εδώ στην Ηλεία όχι μόνο δεν είχε κάποια οικονομική απολαβή, αλλά απεναντίας και προσέφερε, εκτός των άλλων και αρκετό υλικό (βιβλία και CD) για να οργανωθεί η βιβλιοθήκη και το αρχείο της σχολής, προκειμένου, όπως έλεγε, να έχουν πρόσβαση οι νέοι στη γνώση και την παράδοση της βυζαντινής μας μουσικής, κάτι που τον ίδιο τον δυσκόλεψε, κατά τα μαθητικά και φοιτητικά του χρόνια.

foto_05

Image not found or type unknown

Με τον Σεβ. Μητροπολίτη Ηλείας κ. Γερμανό κατά την τελευταία επίσκεψή του στον Πύργο.

Πίστευε και καλλιεργούσε την συνείδηση ότι οι μαθητές πρέπει να έχουν ανοιχτούς ορίζοντες και πρόσβαση σε πηγές γνώσεις, με σκοπό να αποφεύγουν να είναι δασκαλοκεντρικοί και προσωπολάτρες. Η μουσική δεν είναι όσα ξέρει ο δάσκαλός μας και φυσικά κανείς δεν έχει το δικαίωμα να περιορίζει τον απύθμενο πλούτο της βυζαντινής μας μουσικής παράδοσης στο μπόι του. Επειδή στη νεότητά του ο Αγγελόπουλος βίωσε έντονα αυτή την λανθασμένη αντίληψη, που ήθελε το δάσκαλο του καθενός να είναι συνώνυμο της μουσικής μας κληρονομιάς και πέραν αυτού το χάος, προσπάθησε με πολλούς κόπους και μακροχρόνιους αγώνες και αγωνίες να μυήσει τους νέους αλλά και τους μεγαλύτερους στην αληθινή γνώση, η οποία βρίσκεται στις γραπτές πηγές της μουσικής μας παρακαταθήκης και φυσικά

στην προφορική παράδοσή της. Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίο σε κάθε του κάθοδο προς την Ηλεία, κουβαλούσε στις αποσκευές του και πληθώρα θεωρητικών και μουσικών βιβλίων, παλαιοτέρων και συγχρόνων μελοποιών και θεωρητικών, αλλά και πολλά αξιόλογα CD μεγάλων και παραδοσιακών Πρωτοψαλτών της Κων/πόλεως, του Αγ. Όρους, της Θεσσ/νίκης κ.α. Όλα αυτά τα βιβλία (θεωρητικά και όλη τη σειρά του Σίμωνος Καρά, θεωρητικό του Χρυσάνθου, της Επιτροπής του 1881-83 και πληθώρα άλλων) και τα CD («Μνημεία Εκκλ. Μουσικής» του Μανώλη Χατζηγιακουμή κ.α.), τα είχε ο ίδιος πληρώσει με ίδια έξοδα, για τα οποία ποτέ δεν δέχθηκε να λάβει ούτε ένα ευρώ. Χαιρόταν να προσφέρει και όχι να λαμβάνει, κάνοντας πράξη το «*Μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἤ λαμβάνειν*»[19].

Ονειρευόταν τη δημιουργία μιας επαρχιακής σχολής που δεν θα είχε τίποτα να ζηλέψει από τα μεγάλα και ιστορικά ωδεία των Αθηνών, με έμπειρους και καταρτισμένους δασκάλους, πλούσια βιβλιοθήκη και ηχητικό αρχείο, οργανωμένη χορωδία και φυσικά πολλούς και φιλόδοξους γύρω από τη μουσική επιστήμη σπουδαστές. Προς αυτήν την κατεύθυνση εργάστηκε με όλες τους τις δυνάμεις. Προσπαθούσε σε κάθε του επίσκεψη στην Ηλεία να εμπνεύσει τους καθηγητές και τους σπουδαστές της σχολής, για την μεγάλη αποστολή που έχουμε όλοι όσοι ασχολούμαστε μ΄ αυτήν την επιστήμη και τέχνη του Ιερού Δαμασκηνού, για την διάσωση και διάδοση αυτού του πλούτου και της ιεράς μας παρακαταθήκης. Γι΄ αυτό και κάθε καλοκαίρι προσπαθούσε να κλέψει δυο –τρεις μέρες από το βαρύ πρόγραμμά του και να έλθει κοντά μας, με σκοπό να βοηθήσει τους δασκάλους της σχολής να ανεβάσουν το επίπεδο των παρεχόμενων σπουδών. Μας καλούσε όλους και μας έκανε μαθήματα, μας μετέφερε τη γνώση και φυσικά την πολύχρονη εμπειρία του, χωρίς κόπο και φειδώ, αλλά με πολύ μεράκι και συναδελφική αγάπη. Ποτέ δεν μας μίλησε ως Δ/ντής ή ως δάσκαλος. Σεβόταν απόλυτα την ιδιότητα μας, ως δασκάλων της σχολής, και προσπαθούσε με σεβασμό, αγάπη και φιλική διάθεση να μας μεταλαμπαδεύσει τον πλούτο των δικών του γνώσεων και εμπειριών. Ήθελε να απογειώσει το επίπεδο όλων μας, μαθητών και σπουδαστών. Ήθελε σε κάθε του ταξίδι να μας βλέπει να έχουμε κάνει άλματα στη γνώση και αυτό ήταν η μοναδική ανταμοιβή του. Ποτέ δεν δέχθηκε κάτι ως ανταμοιβή από κανέναν, αλλά πάντα χαιρόταν να μας κάνει αυτός δώρα, να μας κερνά και να περνάει πολλές ώρες κοντά μας. Προσωπικά αυτό το έζησα και στην Αθήνα, όταν αυθημερόν ανέβαινα για να μου κάνει ιδιαίτερα μαθήματα στο ωδείο «Νίκος Σκαλκώτας»[20] στα Πατήσια ή όταν περιοδικά βρισκόμουν κοντά του, ως μέλος της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας, όπου, μετά τα μαθήματα και τις πρόβες ήθελε να πηγαίνουμε για φαγητό ή καφέ, και φυσικά πάντα κερνούσε ο ίδιος.

foto_06

Image not found or type unknown

Με Ηλείους μαθητές του στην Αθήνα το 1999 (από δεξιά π. Βασίλειο Γιαννόπουλο, Αλέξανδρο Γεωργουλή,

π. Γεώργιο Σταθόπουλο και Γεώργιο Φουντά)

Γνωρίζοντας πολλοί εκ των μαθητών της σχολής μας το μεγάλο αυτό δάσκαλο, όταν ανέβαιναν στην Αθήνα για ακαδημαϊκές σπουδές, έτρεχαν να μαθητεύσουν κοντά του και να γευθούν τους καρπούς της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας, δημιουργώντας μαζί του σχέση όχι απλά δασκάλου – μαθητή, αλλά πατέρα και υιού. Η μεγάλη αγκαλιά του Λυκούργου και η παιδική ψυχή του υπήρξαν πόλος έλξης για την εκμάθηση της βυζαντινής μας μουσικής εκατοντάδων παιδιών από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Και από την πατρίδα του την Ηλεία, πολλά παιδιά και σημερινοί επιστήμονες, κληρικοί και λαϊκοί, μαθήτευσαν κοντά του,

λαμβάνοντας πλούσια εφόδια για την διακονία τους μέσα στην Εκκλησία. Οι στενοί δεσμοί που κατάφερνε να δημιουργήσει ο Αγγελόπουλος με τους μαθητές και τα μέλη της Ελλ. Βυζ. Χορωδίας, αγγίζοντας τις ψυχές των παιδιών και των μεγαλυτέρων, με την απλότητα, την ανεξικακία, την αγάπη, την ανιδιοτέλεια, την ταπείνωση και την πάντα παιδική και νεανική ψυχή του, τον κατέστησαν στις συνειδήσεις όλων όσων συνεργάστηκαν μαζί του, τον πατέρα, το φίλο, το συνοδοιπόρο, το δάσκαλο και τον παντοτινό οδοδείκτη της ζωής τους.

foto_07

Image not found or type unknown

Στην ΕΡΑ 2 με τον μικρό τότε Πέτρο Ανδρουτσόπουλο (24-12-2000)

Ο Λυκούργος, όμως, προσπάθησε εκτός των άλλων να αναδείξει και Ηλείους σπουδαστές της Σχολής μας, που διακρίνονταν για το ταλέντο τους και μέσα από την εκπομπή του στην ΕΡΑ 2 *«Από την Ορθόδοξη και ανατολική μουσική παράδοση»,* όπως στην περίπτωση του Πέτρου Β. Ανδρουτσόπουλου και του Βασιλείου Π. Μπουρλή, για τους οποίους αφιέρωσε δυο ολόκληρες εκπομπές, με σκοπό και τα νέα αυτά ταλέντα να προβάλει, μα κυρίως να αναδείξει το έργο της Σχολής Βυζ. Μουσικής της Ι. Μ. Ηλείας. Καυχιόταν για την πατρίδα του και την πρόοδο που σημειωνόταν τα τελευταία χρόνια στον τομέα της καλλιέργειας της μουσικής μας παραδόσης. Και λέγω της μουσικής μας παράδοσης εν γένει και όχι μόνο της Βυζ. Μουσικής, διότι, με πρόνοια και προσωπική φροντίδα του Αγγελόπουλου, λειτούργησε στη σχολή μας και τμήμα παραδοσιακών μουσικών οργάνων, με τεράστια επιτυχία και πλούσιο έργο έως τις μέρες μας. Δεκάδες σπουδαστές έχουν ασχοληθεί με τα παραδοσιακά όργανα, όπως είναι ο ταμπουράς, το ούτι, το κανονάκι, τα κρουστά, η πολίτικη λίρα κ.α. με μεγάλη προσήλωση και πρόοδο, ανασύροντας από τη λήθη του παρελθόντος μια μουσική κληρονομιά, η οποία παρ΄ ολίγον να αποτελέσει μουσειακό είδος.

foto_08

Image not found or type unknown

Σε δείπνο εργασίας με τον τ. Υπουργό κ. Κώστα Τζαβάρα και άλλους συνεργάτες του

Το ανύσταχτο, όμως, και ανήσυχο ενδιαφέρον του για τον πρόοδο και την εξέλιξη της βυζαντινής μουσικής στο μέλλον, εντός και εκτός Ελλάδας, του δημιούργησαν την ιδέα να αναγνωριστεί η Βυζαντινής μας Μουσική παράδοση, ως στοιχείο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας (UNESCO, 2003), ούτως ώστε κανείς στο μέλλον να μην προσπαθήσει να την σφετεριστεί. Ο ίδιος, λόγω της μεγάλης και πολύχρονης επαφής του με το εξωτερικό, γνώριζε καλά τους κινδύνους που ελλόχευαν, κυρίως από χώρες της Ανατολής (π.χ. Τουρκία κ.α.), οι οποίες προσπαθούσαν να παρουσιάσουν τη μουσική μας κληρονομιά ως δική τους παράδοση. Ο Αγγελόπουλος, γνωρίζοντας αυτές τις απειλές και τα προβλήματα που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν στο μέλλον της μουσικής μας κληρονομιάς, ξεκίνησε επαφές γι΄ αυτήν την αναγνώριση. Προς τούτο, συνάντησε αρκετές φορές τον τότε Αναπληρωτή Υπουργό Πολιτισμού, τον συμπατριώτη μας κ. Κώστα Τζαβάρα και μαζί ξεκίνησαν αυτήν την προσπάθεια, η οποία έμελλε να στεφθεί με

επιτυχία χρόνια μετά την κοίμησή του, το 2019 στη Μπογκοτά της Κολομβίας, οπότε και εγγράφεται η «Ψαλτική Τέχνη (Βυζαντινή μουσική)» στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άϋλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας[21]

Ο Λυκούργος εκμεταλλεύτηκε και καλλιέργησε παραγωγικά τα τάλαντα που ο Θεός πλουσιοπάροχα του δώρισε, έγινε ο πρεσβευτής και ο δάσκαλος της εκκλησιαστικής μας μουσικής παράδοσης σ΄ όλον τον Ορθόδοξο Κόσμο, από τη Ρουμανία και τη Συρία, έως το Λίβανο και τη Βουλγαρία. Κοντά του μαθήτευσαν τη βυζαντινή μουσική και πολλοί μη ορθόδοξοι ερευνητές και μουσικολόγοι. Χιλιάδες οι μαθητές που πέρασαν από τα χέρια και μυριάδες οι μουσικοί επίγονοί του. Δεν θα ήταν υπερβολή να χαρακτηρίσουμε τον Λυκούργο Αγγελόπουλο ως οικουμενικό διδάσκαλο και «Απόστολο» της μουσικής μας παράδοσης, μιας και καθ΄ όλη τη διάρκεια της ζωής του, ευαγγελίστηκε τη βυζαντινή μας μουσική σε όλο τον κόσμο, ακολουθώντας την αποστολική προτροπή *«ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ»*[22]

Τον Λυκούργο Αγγελόπουλο ως Πρωτοψάλτη και Διδάσκαλο, τίμησε τόσο η Εκκλησία όσο και η Πολιτεία, με τιμητικές διακρίσεις που κάνεις άλλος δεν έχει λάβει έως σήμερα. Ο Λ. Αγγελόπουλος τιμήθηκε με το Οφφίκιο του Άρχοντος Πρωτοψάλτου της Αγιωτάτης Αρχιεπισκοπής Κωνσταντινουπόλεως το 1994 από την Αυτού Θειοτάτη Παναγιότητα, τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο, από την Α.Θ.Μ. το μακαριστό Πατριάρχη Ιεροσολύμων κυρό Διόδωρο, με τον Χρυσούν Σταυρόν των Ορθοδόξων Σταυροφόρων του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος δύο φορές με ευεργετήρια γράμματα, καθώς και με τον Χρυσούν Σταυρόν του Αποστόλου Παύλου το 2006, από την Εκκλησία της Φινλανδίας, από Ιερές Μητροπόλεις, όπως οι Μητροπόλεις Πατρών, Καρπάθου και Κάσου, Παροναξίας, Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας, Κισάμου και Σελίνου κ.α. επανειλημμένα τίμησαν και πρόβαλαν το έργο και την προσφορά του στην Εκκλησία μας[23].

Το Λυκούργο Αγγελόπουλο εξάλλου τίμησε και ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος, απονέμοντάς του την υψίστη τιμητική διάκριση, τον Αργυρούν Σταυρόν του Τάγματος του Φοίνικα[24]

Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος εκοιμήθη εν Κυρίω στις 18 Μαΐου του 2014, καταλείποντας ένα τεράστιο σε όγκο και σπουδαιότητα έργο. Υπήρξε αναμφίβολα μια από τις λαμπρότερες προσωπικότητες της εκκλησιαστικής μας μουσικής του 2 ου μισού του 20ου αιώνα και των αρχών του 21ου και φυσικά μεγάλος ευεργέτης της Σχολής Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας.

foto_09

Image not found or type unknown

Με τον Σεβ. Μητροπολίτη μας κ. Γερμανό κατά την τιμητική προς το πρόσωπό του εκδήλωση τον Οκτώβριο του 2013.

Για την μεγάλη του αυτή προσφορά, η Ιερά Μητρόπολη Ηλείας τίμησε τον Λυκούργο Αγγελόπουλο σε ειδική προς το πρόσωπό του μουσική εκδήλωση στον Πύργο, τον Οκτώβριο του 2013, κατά την οποία ο Σεβασμιώτος Μητροπολίτης μας του απένειμε τιμητική πλακέτα και αναμνηστικά δώρα. Στην εκδήλωση αυτή έψαλαν επίκαιρους ύμνους οι μαθητές του μακαριστού Άχροντος, πλαισιωμένοι από καθηγητές και μαθητές της σχολής μας. Μεγάλη η παρακαταθήκη του, όπως μεγάλο και δυσαναπλήρωτο είναι και το κενό της απουσίας του.

Αιωνία σου η μνήμη, σεβαστέ μας Άρχων, συμπατριώτη, δάσκαλε και πρώτε καλλιτεχνικέ δ/ντή της σχολής μας.

π. Γεώργιος Ανδρ. Σταθόπουλος

stathop

Image not found or type unknown

Αμαλιάδα 11-06-2021

Βαρθολομαίου και Βαρνάβα των Αποστόλων

[1] Β΄ Τιμ. 4, 5.

[2] π. Γεωργίου Σταθοπούλου, Μητροπολίτου Ηλείας Αντωνίου, Αδημοσίευτη Επιστολή, Ηλειακή Πρωτοχρονιά 2016, σσ. 382-386.

[3] Αγγέλου Μπέντη, Μορφολογικές, παλαιογραφικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις στον ψαλμικό στίχο «Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς» σε ήχο πλ. δ΄, σε μελοποίηση Ι. Κουκουζέλη, Πτυχιακή εργασία στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσ/νίκη 2011, σ. 12.

[4] Φίλιππου Οικονόμου, Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και Ψαλμωδία, τομ. Β΄, Αίγιο 1994, σ. 74.

[5] Ολυμπία Τόλικα, Επίτομο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό της Βυζαντινής Μουσικής, εκδ. ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ, Αθήνα 1993, σσ. 166-167.

[6] Χρήστου Α. Τσιούνη, Θρασύβουλος Στανίτσας, εκδ. Φανάριον 2003.

[7] Ολυμπία Τόλικα, Επίτομο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό της Βυζαντινής Μουσικής, ο.π,, σσ. 375-376.

[8] Φίλιππου Οικονόμου, Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και Ψαλμωδία, ο. π, σσ. 255-256.

[9] Φίλιππου Οικονόμου, Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσικά και Ψαλμωδία, ό.π., σ. 75.

[10] Κώστα Τζαβάρα, Βουλευτή Ηλείας, «Σίμων Καράς : Ο μέγιστος συλλειτουργός». Ανακτήθηκε στις 22-05-2021 από Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, διαθέσιμο : https://www.tovima.gr/2016/12/09/culture/simwn-karas-o-megistos-sylleitoyrgos/

[11] Βιογραφικό Λυκούργου Αγγελόπουλο, από το δίσκο ακτίνας με θέμα «ΙΚΕΤΗΡΙΟΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ υπέρ του περιβάλλοντος ημάς στοιχείου», που εξέδωσε η Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία το 2010, σ. 33.

[12] Φίλιππου Οικονόμου, Βυζαντινή Εκκλησιαστική Μουσική και Ψαλμωδία, ο. π., σ. 303.

[13] Λυκούργου Αγγελόπουλου, σύντομο βιογραφικό (όπως το έδινε ο ίδιος), ανακτήθηκε στις 22-07-2016 από http://www.antifono.gr/portal.html

[14] Henry George liddell and Robert Scott, A Greek – English Lexicon, εκδ. Oxford University Press Inc, New York 1996, σ. 1200.

[15] Γεωργίου Κυριακάκη, 30 χρόνια από της ιδρύσεως της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας. Ανακτήθηκε στις 22-05-2021. Διαθέσιμο : https://leitourgeia.files.wordpress.com/2011/07/george-kyriakakis-article-on-the-grkbyzchoir.pdf

[16] Γιάννη Η. Χάρη, Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος – Η γερή σοδειά – Απόστολοι εκ περάτων. Ανακτήθηκε στις 22-05-2021 από Εφημερίδα των συντακτών στις 22-05-2021. Διαθέσιμο : http://yannisharis.blogspot.gr/2014/05/blog-post_24.html

[17] Κωνσταντίνου Νικολακόπουλου, καθηγητού Πανεπιστημίου Μονάχου, «Οδοιπορικό μνήμης και τιμής» στο δάσκαλό μου Λυκούργο Αγγελόπουλο (1941 – 2014)». Ανακτήθηκε στις 22-05-2021. Διαθέσιμο : http://www.elliniki-gnomi.eu/monacho-odiporiko-mnimis-ke-timis-sto-daskalo-mou-likourgo-angelopoulo-1941-2014/

[18] Ψλ. 131, 4.

[19] Πραξ. 20, 35.

[20] Ωδείο Νίκος Σκαλκώτας, ανακτήθηκε στις 29-05-2021 από : http://www.odeio-nikos-skalkotas.gr/

[21] Αντιγόνης Πολυνείκη, Η «ψαλτική τέχνη (Βυζαντινή μουσική)» άϋλη πολιτιστική κληρονομιά της UNESCO, ανακτήθηκε στις 5-6-2021 από http://www.unesco.org.cy/News-I_psaltiki_techni_Byzantini_moysiki_ali_politistiki_klironomia_tis_UNESCO,4225,EN

[22] Β΄ Τιμ. 4, 5.

[23] Άγγελου Μέντη, Μεταπτυχιακή εργασία με θέμα «Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος και η Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία – Μορφολογικές, παλαιογραφικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις στον ψαλμικό στίχο “Τότε λαλήσει προς αυτούς” σε ήχο πλ. δ΄, σε μελοποίηση Ι. Κουκουζέλη», που εκπονήθηκε στο Τμήμα Μουσικής επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 22.

[24] Κωνσταντίνου Μανίκα, Αγγελόπουλος Λυκούργος, Μεγάλη Ορθόδοξη Χριστιανική Εγκυκλοπαίδεια, Στρατηγικές Εκδόσεις, Αθήνα 2000, τόμος 1ος, σ. 97.